

Użyteczność sprawozdawczości małych podmiotów w weryfikacji ich sytuacji finansowej

Edyta Piątek

Politechnika Świętokrzyska
Wydział Zarządzania
i Modelowania Komputerowego

Abstrakt: Obowiązująca od 2015 roku znowelizowana ustawa o rachunkowości wprowadziła dla mikro- i małych przedsiębiorstw możliwość stosowania uproszczeń. Uproszczenia te w ocenie ich adresatów niestety ograniczyły możliwości wnioskowania na ich podstawie o sytuacji majątkowo-finansowej tych przedsiębiorstw. Pojawiła się ważna luka informacyjna dotycząca transakcji realizowanych z właścicielami będącymi jednocześnie zarządzającymi. To właściciel jest „fundamentalną cechą jakościową” mikro- i małych przedsiębiorstw, w związku z tym rozrachunki z właścicielami mają decydujące znaczenie dla oceny sytuacji majątkowo-finansowej przedsiębiorstwa.

W pracy przyjęto hipotezę, że uzupełnienie sprawozdań finansowych mikro- i małych przedsiębiorstw o dane na temat właściciela i transakcji z nim zawartych podniosłoby ich jakość informacyjną. W celu ujawnienia znaczenia informacji o właścicielu i transakcji z nim zawartych dla wnioskowania o sytuacji majątkowo-finansowej mikro- i makropodsiębiorstwa autorka przeprowadziła analizę poziomą i wskaźnikową bilansu oraz rachunku zysków i strat w wersji pełnej i uproszczonej wybranego przedsiębiorstwa mikro zarządzanego przez właściciela. Badanie pokazało ułomność wnioskowania o sytuacji przedsiębiorstwa mikro i makro na podstawie jego uproszczonego sprawozdania finansowego. Należy rozważyć konieczność poszerzenia informacji bilansowych o dane na temat rodzaju i wartości transakcji z właścicielem, a szczególnie zarządzającym właścicielem. Wydaje się, że wprowadzenie pozycji w aktywach obrotowych bilansu pozwoliłoby na pełniejszą wstępną ocenę sytuacji podmiotu.

Słowa kluczowe: sprawozdania finansowe, użyteczność informacji, analiza wypłacalności

1. Wprowadzenie

Rachunkowość jest uniwersalnym i elastycznym systemem informacyjno-kontrolnym odzwierciedlającym dokonania i potencjał gospodarczy jednostek (Jaklik, Micherda, 1997). Uniwersalność rachunkowości polega przy tym na możliwości dostosowania do specyficznych warunków działalności podmiotów, zdolności do jednoczesnego pełnienia różnorodnych funkcji i zadań szczegółowych, przydatności do tworzenia liczbowego obrazu opartego na wielkościach rzeczywi-

Korespondencja:
Edyta Piątek
Politechnika Świętokrzyska
Wydział Zarządzania i Modelowania
Komputerowego
ul. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7
25-314 Kielce, Poland
Tel. +48 41 342 41 96
E-mail: epiatek@tu.kielce.pl

stych i przewidywanych oraz szansie zastosowania różnych form i technik obliczeniowych. Cecha uniwersalności zapewnia dużą skalę możliwości praktycznego wykorzystania rachunkowości. Z kolei elastyczność to sposobność do stosowania rachunkowości w każdej jednostce gospodarczej bez względu na jej wielkość oraz możliwość dostarczania przez nią informacji (Micherda, 2012).

Rachunkowość zajmuje się zdarzeniami gospodarczymi odnoszącymi się do określonej jednostki gospodarczej, dlatego zawsze ma charakter podmiotowy. Podmiotami rachunkowości są więc wszystkie jednostki gospodarcze prowadzące rachunkowość, zarówno te, które są do tego zobowiązane z mocy prawa, jak i te, które przyjęły na siebie ten obowiązek dobrowolnie. W teorii rachunkowości warunkiem uznania jednostki gospodarczej za podmiot rachunkowości jest jej majątkowe wyodrębnienie. Wyodrębnienie to może mieć charakter formalnoprawny lub może nastąpić umownie (Nowak, 2008).

Ponieważ jednostki gospodarcze funkcjonują w środowisku gospodarczym wymagającym regulacji prawnych, a rachunkowość opisuje zdarzenia zachodzące w tym środowisku, również przedmiot, podmiot oraz zasady jej prowadzenia zostały uregulowane przepisami prawa bilansowego.

Podstawowym źródłem polskiego prawa bilansowego jest Ustawa o rachunkowości z 29 września 1994 roku. Określa ona przedmiot i podmiot rachunkowości oraz zasady m.in. prowadzenia ksiąg rachunkowych, przygotowywania sprawozdań finansowych oraz ich badania i ogłaszania.

2. Podmioty rachunkowości w świetle ustawy o rachunkowości

Podmiotami zobligowanymi do stosowania zasad prawa bilansowego w prowadzeniu rachunkowości są zgodnie z art. 2 ustawy o rachunkowości podmioty mające siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności:

- 1) spółki handlowe (osobowe i kapitałowe, w tym również w organizacji);
- 2) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro;
- 3) jednostki organizacyjne działające na podstawie prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;
- 4) gminy, powiaty, województwa i ich związki;
- 5) jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej;
- 6) oddziały i przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych;
- 7) jednostki niewymienione w punktach 1–6, jeżeli otrzymują one na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje.

Natomiast dobrowolnie osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie mogą stosować zasady rachunkowości określone ustawą również od początku następnego roku obrotowego, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy są niższe niż równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro. W tym przypadku osoby te lub wspólnicy przed rozpoczęciem roku obrotowego są obowiązani do zawiadomienia o tym urzędu skarbowego, właściwego w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym.

Podmioty rachunkowości wymienione w art. 2 ustawy o rachunkowości stosują zasady określone w ustawie, realizując wszystkie obszary jej zakresu przedmiotowego. Jednostki mogą w ramach przyjętych zasad (polityki) rachunkowości stosować uproszczenia, jeżeli nie wywiera to istotnie ujemnego wpływu na realizację obowiązku rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego.

3. Zakres podmiotowy i przedmiotowy uproszczeń

Podstawowym uproszczeniem możliwym do stosowania w prowadzeniu rachunkowości jest sporządzanie sprawozdania finansowego o mniejszym zakresie informacyjnym.

Ustawodawca przewidział możliwość przygotowania uproszczonych sprawozdań finansowych dla podmiotów mikro i małych. Jednostkami mikro w rozumieniu ustawy są:

- 1) spółki kapitałowe i osobowe oraz inne osoby prawne, a także oddziały przedsiębiorców zagranicznych, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:
  - a) 1 500 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
  - b) 3 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
  - c) 10 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty;
- 2) stowarzyszenia, związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, fundacje, przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego, organizacje samorządu gospodarczego rzemiosła i Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych – jeżeli nie prowadzą działalności gospodarczej;
- 3) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli przychody netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych wyniosły równowartość w walucie polskiej nie mniej niż 1 200 000 euro i nie więcej niż 2 000 000 euro za poprzedni rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą;
- 4) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które osiągnęły przychody netto ze sprzedaży towarów, produk-

tów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy nie większe niż równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro, a zdecydowały o stosowaniu ustawy o rachunkowości.

Natomiast jednostkami małymi w rozumieniu ustawy pozostają:

- 1) spółki osobowe i kapitałowe, inne osoby prawne, osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro, oraz oddziały przedsiębiorców zagranicznych, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:
  - a) 17 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
  - b) 34 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
  - c) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty;
- 2) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które stosują zasady rachunkowości, mimo iż nie są do tego zobligowane.

Ustawodawca dał jednostkom mikro i małym możliwość stosowania przede wszystkim uproszczeń w zakresie sporządzania sprawozdania finansowego: bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej. Syntetyczną postać uproszczeń możliwych do dokonania w sprawozdaniach dla najczęściej funkcjonujących w gospodarce polskiej mikrojednostek przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zakres sprawozdawczości jednostek mikro i małych
(Table 1. The scope of reporting of micro and small entities)

Zakres sprawozdawczości jednostek mikro (The scope of reporting of micro entities)
<ol style="list-style-type: none"> 1. firma, siedziba i adres albo miejsce zamieszkania i adres oraz numer we właściwym rejestrze sądowym lub ewidencji, 2. wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony, 3. wskazanie okresu objętego sprawozdaniem finansowym, 4. wskazanie zastosowanych zasad rachunkowości przewidzianych dla jednostek mikro z wyszczególnieniem wybranych uproszczeń, 5. wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności, 6. omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), pomiaru wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru.

<p>Aktywa</p> <p>A. Aktywa trwałe, w tym środki trwałe</p> <p>B. Aktywa obrotowe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none">
– zapasy
– należności krótkoterminowe <p>C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy</p> <p>D. Udziały (akcje) własne</p> <p>Aktywa razem</p> <p>Pasywa</p> <p>A. Kapitał (fundusz) własny, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none">
– kapitał (fundusz) podstawowy <p>B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none">
– rezerwy na zobowiązania
– zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek <p>Pasywa razem</p>
<p>A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi, w tym zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)</p> <p>B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej:</p> <p>I. Amortyzacja</p> <p>II. Zużycie materiałów i energii</p> <p>III. Wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia</p> <p>IV. Pozostałe koszty</p> <p>C. Pozostałe przychody i zyski, w tym aktualizacja wartości aktywów</p> <p>D. Pozostałe koszty i straty, w tym aktualizacja wartości aktywów</p> <p>E. Podatek dochodowy</p> <p>F. Zysk/strata netto ($A - B + C - D - E$) (dla jednostek mikro, o których mowa w art. 3 ust. 1a pkt 1, 3 i 4 oraz ust. 1b ustawy) lub</p> <p>G. Wynik finansowy netto ogółem ($A - B + C - D - E$), w tym:</p> <p>I. Nadwyżka przychodów nad kosztami (wartość dodatnia)</p> <p>II. Nadwyżka kosztów nad przychodami (wartość ujemna) (dla jednostek mikro, o których mowa w art. 3 ust. 1a pkt 2 ustawy).</p>

Źródło: opracowanie własne.

Powstaje pytanie, czy taki zakres informacyjny sprawozdań jest wystarczająco użyteczny do oceny historycznej sytuacji majątkowo-finansowej tychże jednostek przez najczęstszych adresatów sprawozdań przedsiębiorstwa.

W związku z tym dokonano badania sytuacji majątkowo-finansowej przedsiębiorstwa, opierając się na sprawozdaniu finansowym sporządzonym zgodnie z obowiązującymi do początku 2015 roku zasadami – a więc w pełnej wersji oraz na podstawie sprawozdania sporządzonego w wersji po nowelizacji ustawy – dla jednostek mikro.

4. Adresaci sprawozdawczości mikro- i małych przedsiębiorstw

Sprawozdawczość finansowa mikro- i małych przedsiębiorstw staje się szczególnym obszarem regulacji ustawy w kontekście roli i znaczenia mikro- i małych przedsiębiorstw dla polskiej gospodarki. Sprawozdania te mają odzwierciedlać stany, wyniki i przepływy największej grupy przedsiębiorstw, najliczniej powstającej i mającej 37-procentowy udział w tworzeniu PKB Polski.

Przedsiębiorstwa mikro i małe identyfikuje się zgodnie z kryteriami określonymi w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 800/2008 z 6 sierpnia 2008 roku (tabela 2).

Tabela 2. Podział przedsiębiorstw zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) z dnia 6 sierpnia 2008 roku
(Table 2. The division of enterprises in accordance with Commission Regulation (EC) of 6 August 2008)

Kryterium podziału (The criterion for the division)	Mikroprzedsiębiorstwo (Micro-enterprise)	Małe (Small)	Średnie (Medium-sized)	Duże (Large)
Liczba zatrudnionych	Mniej niż 10	Mniej niż 50	Mniej niż 250	Powyżej 250
Roczny obrót (w euro)	Mniej niż 2 mln	Mniej niż 10 mln	Mniej niż 50 mln	Więcej niż 50 mln
Całkowity bilans roczny (w euro)	Mniej niż 2 mln	Mniej niż 10 mln	Mniej niż 43 mln	Więcej niż 43 mln

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Komisji (WE) z dnia 6 sierpnia 2008.

Kryteria dotyczą liczby pracowników, rocznych obrotów i sumy bilansowej. Przyjmując takie wyznaczniki, przedsiębiorstwa mikro i małe stanowią najliczniejszą grupę. Zgodnie z danymi GUS za rok 2011 zarejestrowanych przedsiębiorstw mikro z nadanym numerem REGON było 3 876 119, natomiast małych 173 099, przy wszystkich jednostkach razem 4 086 409 (tabela 3).

Tabela 3. Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w roku 2011 w REGON według wielkości
(Table 3. The number of enterprises registered in 2011 in REGON [National Business Registry] by size)

Pozycja (Position)	Mikro (Micro)	Małe (Small)	Średnie (Medium-sized)	Razem (Total)
Udział w tworzeniu PKB	29,6	7,7	10,4	47,6
Podmioty zarejestrowane w REGON	3 876 119	173 099	31 670	4 086 409
Liczba przedsiębiorstw zlikwidowanych	264 133	3963	493	268 712
Przedsiębiorstwa nowo powstałe	459 270	5838	494	465 680

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sokół, 2014, s. 75.

Jak wynika z danych Polskiej Agencji Restrukturyzacji Przedsiębiorstw, sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w Polsce w większym stopniu niż w Unii Europejskiej (UE) jest zdominowany przez mikrofirmy, których udział w całkowitej liczbie przedsiębiorstw (96%) przewyższa średnią europejską (91,8%). Odsetek małych firm w liczbie MŚP w Polsce (2,8%) jest o ponad połowę mniejszy od średniej dla UE (6,9%). Jednocześnie trendy średnioterminowe wskazują, iż struktura firm w Polsce zmierza w kierunku podobnym do UE – spada udział mikrofirm, a wzrasta udział pozostałych grup przedsiębiorstw (Brussa, Tarnawa, 2011). Nadal jednak wkład małych i średnich przedsiębiorstw w tworzenie PKB wynosi około 48%, zaś liczba pracujących w tym sektorze stanowi około 65% ogółu pracujących. W grupie MŚP szczególną rolę odgrywają mikroprzedsiębiorstwa. Stanowią one większość przedsiębiorstw (96%), dają pracę ponad 1/3 pracujących w firmach (37,5%), tworzą 1/4 obrotów (26,9%) i wartości dodanej brutto (21,6%) oraz 1/7 inwestycji (14,2%) (Brussa, Tarnawa, 2011). Tak liczna grupa jest obiektem zainteresowania sumarycznie wielu różnych podmiotów będących adresatami sprawozdań finansowych.

Użytkownikami informacji finansowych o tak znaczącej dla gospodarki grupie przedsiębiorstw mogą być aktualni i potencjalni akcjonariusze, aktualni i potencjalni długo- i krótkoterminowi kredytodawcy, analitycy i doradcy finansowi, dawni, aktualni oraz potencjalni pracownicy, związki zawodowe, klienci, dostawcy, konkurenci, organizacje zrzeszające przedsiębiorstwa i przedsiębiorców, agendy rządowe, społeczność lokalna, opinia publiczna, przedstawiciele profesji rachunkowości i finansów (naukowcy, organy ustanawiające standardy itp.). Mając na uwadze skalę działania mikrojednostek, zasadniczymi adresatami ich sprawozdań będą kredytodawcy i struktury publiczne: urzędy skarbowe, ZUS oraz sądy. Uwzględniając teoretyczne modele rachunkowości, w modelu kontynentalnym sprawozdania finansowe powinny zaspokajać potrzeby „dostawców” kapitału, a w szczególności banków, zabezpieczających główne potrzeby finansowe firm (Surdykowska, 1999). W modelu anglosaskim adresaci sprawozdań to inwestorzy, a w modelu południowoamerykańskim i komunistycznym to „planiści rządowi”. Zgodnie z zapisami Ram Konceptualnych MSR sprawozdania finansowe kierowane są głównie do inwestorów dostarczających kapitał i niejako przy okazji zaspokajają potrzeby informacyjne innych użytkowników (Kabalski, 2002).

Z kolei Eldon A. Hendriksen i Michael F. Van Breda twierdzą, że współczesne podejścia do sprawozdawczości i koncepcje podstawowego użytkownika informacji finansowej wywodzą się z dwóch punktów spojrzenia na użytkowników (Hendriksen, Van Breda, 2002). Pierwsze to spojrzenie z perspektywy akcjonariusza (*shareholder*), a drugie z perspektywy interesariusza (*stakeholder*) (Schweitzer, 2001). Pierwsze podejście analizuje sprawozdawczość z punktu widzenia interesów i potrzeb akcjonariusza, a według koncepcji interesariusza przedsiębiorstwo jest instytucją realizującą interesy wszystkich osób i grup zainteresowanych jego działalnością. W związku z tym zasadne wydaje się stwierdzenie, że sprawozdania finansowe powinny raczej gwarantować powszechny dostęp do informacji. Powinny one niwelować asymetrię informacyjną występującą między osobami podejmującymi na co dzień decyzje w przedsiębiorstwie a osobami odczuwającymi skutki owych decyzji (Kabalski, 2002). W przeciwnym wypadku informacje mogłyby zostać użyte, jak piszą Hendriksen i Van Breda, „do osiągnięcia monopolistycznych korzyści przez strony mające dostęp do tej prywatnej czy wewnętrznej informacji” (Hendriksen, Van Breda, 2002, s. 147).

Według Hendriksena i Van Bredy mogą być dwa rozwiązania problemu budowy sprawozdań finansowych uwzględniających mnogość użytkowników i różnorodność ich potrzeb informacyjnych. Jednym byłoby przedstawianie poszczególnym użytkownikom odmiennych raportów, a drugim przekazywanie znacznych ilości informacji, których większość mogłaby się okazać nieprzydatna dla konkretnego użytkownika.

Możliwe jest jeszcze trzecie rozwiązanie eliminujące ambiwalencje w podejściu do użytkowników. Zgodnie z nim sprawozdanie powinno być przygotowane według pewnych umownie określonych warunków, które zapewniałyby czytelne i zrozumiałe informacje dla każdej grupy adresatów. W ramach tych warunków podmiot gospodarczy (zarząd), jako odbiorca wewnętrzny i jednocześnie twórca informacji sprawozdawczych, mógłby – w zależności od przyjętej strategii działania i od potrzeb – w szczególności adresować sprawozdania do ściśle określonego odbiorcy (np. do kredytodawcy, starając się o środki pieniężne). To, na jakich użytkowników powinno być zorientowane sprawozdanie, tzn. czyje cele i interesy powinno starać się zaspokajać, w dużej części zależałoby od decyzji przedsiębiorstwa.

Dla jakości powstających w tych przedsiębiorstwach sprawozdań finansowych (niepodlegających badaniu przez biegłych rewidentów i sporządzanych w uproszczonej postaci oraz zaspokajających potrzeby informacyjne różnych adresatów) fundamentalne znaczenie mają ich właściciele. Ich osobowości, charyzma, zaangażowanie w przedsiębiorstwo, skłonności do ponoszenia ryzyka, zdolności do skupiania ludzi wokół swoich pomysłów i idei przekładają się na sukces przedsiębiorstwa i ostatecznie zawartość sprawozdań finansowych.

Właściciel kreuje swoje przedsiębiorstwo – codziennie, aktywnie, intensywnie oddziałuje na wszelkie jego funkcje, wpływa na każdą decyzję, kształtuje stosunki z pracownikami. Skupia on kapitał oraz pełni funkcje zarządzania i kierowania przedsiębiorstwem. Właściciel mikroprzedsiębiorstwa jest też najczęściej menedżerem, który sam ustala reguły jego działania, a jednocześnie dąży do realizacji własnych planów. Przychody z działalności stanowią dla przedsiębiorcy zasadnicze i często jedyne źródło dochodów. Odpowiedzialność za podjęte decyzje spada na właściciela, który ponosi całe ryzyko, przez co jest emocjonalnie zaangażowany w działanie przedsiębiorstwa, mając na uwadze bezpieczeństwo swoje i rodziny (Smolarek, 2015). Decyduje również o jakości informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych. Kluczowe znaczenie w omawianej sytuacji ma system wartości właściciela. Właściciel ma „wrodzoną” chęć utrzymania pełnej niezależności i samodzielności decyzyjnej, stanowi dla niego wyższą wartość niż korzystanie z obcego kapitału w celu rozwoju przedsiębiorstwa, poprawy sytuacji finansowej, a nawet uratowania przed upadkiem. Taki właściciel za wszelką cenę dąży do prowadzenia przedsiębiorstwa, nawet jeśli nie jest to działanie racjonalne (Wolański, 2013). Postawa taka bywa przyczyną praktycznego stosowania zasad operacyjnych rachunkowości sprzecznych z zasadą nadrzędną: wiernego obrazu. W związku z tym udział właściciela w zarządzaniu i rozrachunki z nim mają decydujące znaczenie dla oceny sytuacji majątkowo-finansowej przedsiębiorstwa. Uzupełnienie sprawozdań finansowych mikro- i małych przedsiębiorstw o dane na temat właściciela i transakcji z nim zawartych podniosłoby jakość informacyjną tych sprawozdań.

5. Praktyczne dylematy oceny sytuacji majątkowo-finansowej na podstawie uproszczonego sprawozdania

Dla zweryfikowania użyteczności uproszczonych sprawozdań finansowych mikrojednostek dokonano oceny sytuacji majątkowo-finansowej przedsiębiorstwa prowadzonego na własne nazwisko pod nazwą AGR, które spełniło dwa z trzech ustawowych warunków określających jednostkę mikro, czyli może być uznane za podmiot uprawniony do stosowania uproszczeń w sprawozdawczości finansowej. Podmiot ten sporządził w latach 2012 i 2013 sprawozdanie w wersji pełnej, ponieważ wówczas przepisy ustawy o rachunkowości wprowadzające omawiane uproszczenia nie obowiązywały. Na potrzeby badania sporządzono sprawozdania za ten okres zgodnie z wersją obowiązującą obecnie mikrojednostki.

Zgodnie z analizowanym sprawozdaniem (wersja pełna) przedsiębiorstwo w badanym okresie znajdowało się w dobrej sytuacji majątkowo-finansowej. W tabeli 4 przedstawiono syntetyczny bilans AGR za lata 2012–2013 wraz z obliczonymi wskaźnikami struktury i dynamiki.

Tabela 4. Syntetyczny bilans przedsiębiorstwa AGR
(Table 4. Synthetic balance of AGR company)

Aktywa/Pasywa (Assets/Liabilities)	31.12.2012 (w zł / in PLN)	31.12.2013 (w zł / in PLN)	Struktura (Structure) (w / in %)		Dynamika (Dynamics) 2013–2012 (w / in %)
			31.12.2012	31.12.2013	
A. Aktywa trwałe	99 566,43	77 798,66	29,47	8,11	–21,86
II. Rzeczowe aktywa trwałe	99 566,43	77 798,66	29,47	8,11	–21,86
B. Aktywa obrotowe	238 324,37	881 503,63	70,53	91,89	269,88
I. Zapasy	9 544,79	26 099,73	2,82	2,72	173,44
II. Należności krótkoterminowe	3 099,77	825 027,39	0,92	86,00	26 515,76
III. Inwestycje krótkoterminowe	225 679,81	–35,00	66,79	0,00	–100,02
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	30 411,51	0,00	3,17	–
Aktywa razem	337 890,80	959 302,29	100,00	100,00	183,91
A. Kapitał (fundusz) własny	184 095,18	408 693,02	54,48	42,60	122,00
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	100 556,44	67 912,07	29,76	7,08	–32,46
III. Wynik finansowy	83 538,74	340 780,95	24,72	35,52	307,93
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	153 795,62	550 609,27	45,52	57,40	258,01
II. Zobowiązania krótkoterminowe	153 795,62	550 609,27	45,52	57,40	258,01
Pasywa razem	337 890,80	959 302,29	100,00	100,00	183,91

Suma bilansowa AGR w 2013 roku wynosiła 959 302,29 zł i wzrosła o 184% w stosunku do poprzedniego roku. Zwiększenie jej wartości było związane po stronie aktywów ze wzrostem majątku obrotowego przede wszystkim w postaci innych należności krótkoterminowych o 26516%, a po stronie pasywów wynikało ze wzrostu kapitału własnego o 122% i zobowiązań krótkoterminowych o 258%. W strukturze aktywów firmy w analizowanych latach dominował majątek obrotowy, stanowiąc 70,53% w 2012 roku i 94,89% w 2013 roku ich wartości. W 2012 roku 66,79% majątku AGR stanowiły środki pieniężne w kwocie 225 679,81 zł, a w 2013 roku ich wartość była ujemna i wynosiła –35,00 zł. W 2013 roku firma posiadała aż 825 027,39 zł należności krótkoterminowych, tj. 86% majątku (należności krótkoterminowe w latach 2012–2013 wyszczególniono w tabeli 5).

Tabela 5. Należności przedsiębiorstwa AGR
(Table 5. Receivables of AGR company)

Stan na (As of)		31.12.2012 r. (w zł / in PLN)	31.12.2013 r. (w zł / in PLN)
Należności od pozostałych jednostek		3 099,77	825 027,39
a)	z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty – do 12 miesięcy		8 980,09 8 980,09
b)	z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych świadczeń	3 099,77	33 824,67
c)	inne		782 222,63

Źródło: opracowanie własne.

W 2013 roku prawie w całości należności krótkoterminowe spółki to należności ujęte w pozycji bilansu jako „inne”. Aby dokładnie ustalić, co to są za należności, należałoby odwołać się do dokumentów źródłowych firmy za 2013 rok. Zasadniczo zgodnie z wzorcowym planem kont pozycja „inne należności” to rozrachunki z właścicielem. Przedsiębiorstwo posiadało także należności publicznoprawne (z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych świadczeń) – 4% oraz z tytułu dostaw i usług – 1%. Natomiast w 2012 roku podmiot wykazał jedynie należności z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych świadczeń w kwocie 3099,77 zł.

Strukturę pasywów w 2012 roku charakteryzuje dominujący udział kapitałów własnych stanowiących 54,48% pasywów ogółem. Z kolei w 2013 roku przeważały obce źródła finansowania, stanowiąc 57,40% pasywów, w tym były to zobowiązania krótkoterminowe (wyszczególniono je w tabeli 6).

Tabela 6. Zobowiązania przedsiębiorstwa AGR
(Table 6. Liabilities of AGR company)

Stan na (As of)		31.12.2012 r. (w zł / in PLN)	31.12.2013 r. (w zł / in PLN)
Zobowiązania krótkoterminowe		153 795,62	550 609,27
2.	Wobec pozostałych jednostek	153 795,62	550 609,27
	z tytułu dostaw i usług, o okresie wymagalności	133 088,93	450 861,98

	Stan na (As of)	31.12.2012 r. (w zł / in PLN)	31.12.2013 r. (w zł / in PLN)
	– do 12 miesięcy	133 088,93	450 861,98
	z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń	20 706,69	95 908,27
	z tytułu wynagrodzeń		3 839,02

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanym okresie ponad 80% zobowiązań krótkoterminowych stanowiły zobowiązania z tytułu dostaw i usług o okresie wymagalności do 12 miesięcy. Natomiast zadłużenie z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń stanowiło 13% (2012 r.) i 17% (2013 r.) ogółu pasywów.

Działalność firmy w 2013 roku była dochodowa, na co wskazuje osiągnięty zysk netto w kwocie 340 780,95 zł. Ponadto jej obroty w tym okresie znacznie wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim. Długoterminowa płynność w 2013 roku była zachowana, a rentowność działalności poprawiła się w stosunku do roku 2012. Kondycja finansowa AGR w świetle udostępnionych danych pozwalała na wykonywanie zaciągniętych zobowiązań.

Dla dokonania ostatecznej oceny sytuacji spółki szczególną uwagę należało skierować na największą pozycję w bilansie: inne należności. W tej pozycji wykazuje się należności niedochodzone na drodze sądowej oraz wynikające z rozrachunków z innych tytułów niż publicznoprawne lub dostawy i usługi, m.in. należności od członków spółdzielni, współników i akcjonariuszy spółek handlowych, z wyjątkiem należności z tytułu zadeklarowanych, a nieopłaconych na dzień bilansowy udziałów lub akcji, które wykazuje się w pasywach bilansu w wierszu A.II jako należne wpłaty na kapitał podstawowy, ze znakiem minus (wielkość ujemna).

Jeśli założyć, że są to faktycznie należności wynikające z rozrachunków z właścicielką i dotyczą nierozliczonych i niecelowych pobrań środków pieniężnych, bilans firmy powinien zostać sporządzony w odmienny sposób, zaprezentowany w tabeli 7.

Tabela 7. Symulacja wartości bilansowych przedsiębiorstwa AGR
(Table 7. The simulation of the carrying amounts of AGR company)

Pozycja (Position)	Symulacja na 31.12.2013 według biegłej (Simulation as of 31.12.2013 according to the expert) (w zł / in PLN)	31.12.2013 przedstawiony do opinii (presented for an opinion) (w zł / in PLN)
A. Aktywa trwałe	77 798,66	77 798,66
II. Rzeczowe aktywa trwałe	77 798,66	77 798,66
B. Aktywa obrotowe	99 281,00	881 503,63
I. Zapasy	26 099,73	26 099,73
II. Należności krótkoterminowe	42 804,76	825 027,39

Pozycja (Position)	Symulacja na 31.12.2013 według biegłej (Simulation as of 31.12.2013 according to the expert) (w zł / in PLN)	31.12.2013 przedstawiony do opinii (presented for an opinion) (w zł / in PLN)
III. Inwestycje krótkoterminowe	-35,00	-35,00
w tym środki pieniężne	-35,00	-35,00
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	30 411,51	30 411,51
Aktywa razem	177 079,66	959 302,29
A. Kapitał (fundusz) własny	-373 529,61	408 693,02
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	67 912,07	67 912,07
III. Wynik finansowy	340 780,95	0,00
VII. Odpisy z zysku w ciągu roku	-782 222,63	340 780,95
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	550 609,27	550 609,27
II. Zobowiązania krótkoterminowe	550 609,27	550 609,27
Pasywa razem	177 079,66	959 302,29

Źródło: opracowanie własne.

W takiej sytuacji suma bilansowa zmniejsza się z 959 302,29 zł do 177 079,66 zł, przede wszystkim zaś kapitał własny ma charakter ujemny, a majątek firmy nie wystarcza na pokrycie zobowiązań. Taka sytuacja w spółkach prawa handlowego stanowi warunek niewypłacalności. Zgodnie z art. 11 prawa upadłościowego i naprawczego wnioski o upadłość jest konieczny w sytuacji, gdy dłużnika będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje.

Pogłębiona analiza dokumentacji źródłowej pozwoliła ustalić, że są to należności właściciela spółki wypłacone na potrzeby własne, niemożliwe do odzyskania, co drastycznie zmienia ocenę sytuacji podmiotu.

Jak wynika z tabeli 8, uproszczony bilans możliwy do sporządzenia przez badany podmiot zgodnie z obowiązującą dziś ustawą dostarcza zdecydowanie mniej informacji o podmiocie.

Tabela 8. Uproszczony bilans przedsiębiorstwa AGR
(Table 8. Simplified balance sheet of AGR company)

Pozycja (Position)	2012 (w zł / in PLN)	2013 (w zł / in PLN)
A. Aktywa trwałe, w tym środki trwałe	99 566,43	77 798,66
B. Aktywa obrotowe, w tym:	238 324,37	881 503,63
– zapasy	9 544,79	26 099,73
– należności krótkoterminowe	3 099,77	825 027,39
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	–	–
D. Udziały (akcje) własne	–	–
Aktywa razem	337 890,80	959 302,29
A. Kapitał (fundusz) własny, w tym:	184 095,18	408 693,02
– kapitał (fundusz) podstawowy	100 556,44	67 912,07
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym:	153 795,62	550 609,27
Pasywa razem	337 890,80	959 302,29

Źródło: opracowanie własne.

Podobnie opierając się na pełnym sprawozdaniu uproszczonym, można wnioskować o przyroście sumy bilansowej, jej finansowaniu w połowie kapitałami własnymi i obcymi. Natomiast ze sprawozdania nie wynika informacja o rodzaju należności i zobowiązań, czyli tych kategorii, które mają zasadnicze znaczenie dla oceny płynności podmiotu i zdolności do regulowania zobowiązań.

Przy sporządzaniu sprawozdania zgodnie z obowiązującymi od 2015 roku możliwościami uproszczeń identyfikacja pozycji innych należności jest niemożliwa. W uproszczonym sprawozdaniu mikrojednostek należności są ujmowane w jednej syntetycznej pozycji: należności krótkoterminowe. Pozycja ta jest na tyle szeroka, że we wstępnej analizie sytuacja podmiotu na podstawie uproszczonego sprawozdania nie wzbudza żadnych podejrzeń, dając pozytywną oceną i nie alarmując o konieczności szczegółowszego badania. Przeprowadzona analiza pokazała ułomność wnioskowania o sytuacji przedsiębiorstwa mikro i makro na podstawie jego uproszczonego sprawozdania finansowego.

6. Podsumowanie

Sprawozdanie finansowe, a zwłaszcza bilans powinien być źródłem umożliwiającym zainteresowanym użytkownikom:

- ocenę rentowności i sytuacji majątkowej podmiotu,
- oszacowanie płynności i zdolności do regulowania swoich zobowiązań,
- ocenę zdolności podmiotu do generowania nadwyżki.

W kontekście wielu użytkowników (zarówno kontrahentów i banków, jak też urzędów skarbowych i innych instytucji publicznych) to informacja o płynności i zdolności do regulowania zobowiązań jawi się jako ta najważniejsza informacja, którą powinno nieść ze sobą sprawozdanie finansowe. Ponieważ sprawozdania podmiotów mikro i małych nie podlegają badaniu, dlatego każde ograniczanie danych finansowych utrudnia lub nawet uniemożliwia ich ocenę w powyższym zakresie. Należy rozważyć konieczność poszerzenia informacji bilansowych o dane na temat rodzaju i wartości transakcji z zarządzającym właścicielem. Wydaje się, że wprowadzenie pozycji w aktywach obrotowych bilansu pozwoliłoby na pełniejszą wstępną ocenę sytuacji podmiotu.

Bibliografia

- Brussa, A., Tarnawa, A. (red.). (2011). *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce* [online, dostęp: 2016-06-16]. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. ISBN 978-83-7633-169-0. Dostępny w Internecie: <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/469/12554.pdf>.
- Hendriksen, E.A., Van Breda, M.F. (2002). *Teoria rachunkowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 83-01-13623-5.
- Jaklik, A., Micherda, B. (1997). *Zasady rachunkowości*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. ISBN 83-02-05797-5.
- Kabalski, P. (2002). Ramy konceptualne jako podstawa MSR i US GAAP. W: A. Jaruga (red.). *Międzynarodowe regulacje rachunkowości: wpływ na rozwiązania krajowe* (s. 79–116). Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck. ISBN 83-7247-007-3.
- Micherda, B. (2012). Funkcje i struktura współczesnej rachunkowości. W: B. Micherda (red.). *Podstawy rachunkowości: aspekty teoretyczne i praktyczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 83-01-14323-1.
- Nowak, E. (2008). *Rachunkowość: kurs podstawowy*. Warszawa: PWE. ISBN 978-83-2081-781-2.
- Schweitzer, M. (2001). Ambiwalencja teorii rachunkowości: wartość dla akcjonariusza czy wartość dla interesariusza. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 6(62), 151–161.
- Smolarek, M. (2015). Wybrane aspekty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie*, 3, 23–38.
- Sokół, H. (2014). Rzyko i płynność finansowa przedsiębiorstw. W: J. Grzywacz (red.). *Płynność finansowa przedsiębiorstw w Polsce*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH. ISBN 978-83-7378-910-4.
- Surdykowska, S.T. (1999). *Rachunkowość międzynarodowa*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze. ISBN 83-88114-17-4.
- Wolański, R. (2013). *Wpływ otoczenia finansowego na konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw*. Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwer Business. ISBN 978-83-264-4283-4.

Usefulness of reporting of small entities for verification of their financial standing

Abstract: The amended Accounting Act in force since 2015 introduced a possibility for micro and small businesses to use simplifications. Unfortunately, in the opinion of their recipients, these simplifications have limited the ability to infer the financial standing of these

firms on their basis. There is an important information gap concerning transactions effected with the owners being also managers. It is the owner who is a fundamental qualitative feature of micro and small enterprises, therefore, settlements with the owners are of critical

significance for the assessment of the financial standing of a firm. Supplementing reports with the owner's data and transactions with him would enhance their informative quality.

The author conducted a ratio analysis and a horizontal analysis of the balance sheet and the profit and loss account in the full version and the simplified version of a selected micro-enterprise managed by the owner. The study

showed the weaknesses of inferring the situation of the company based on the simplified statement. The necessity to extend the balance sheet information with the data on the type and value of transactions with the managing owner should be considered. It seems that the introduction of the position in the current assets of the balance sheet would enable more comprehensive preliminary assessment of the financial standing of an entity.

Key words: financial statements, usefulness of information, solvency analysis

---